

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠI

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvu Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. Posamezna štev. članstvo „Pov. UJU“ ima s člano-plačano naročnino. Za oglase in renotice vseh vrst je po Din 2:50 od petih vrste. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Licealna knjižnica
1058 Ljubljana, Strossmayerjeva ulica.
II. drž. gimn. (Bpl.)

Protesti okrajnih učiteljskih društev proti novemu prosv. režimu.

—res Učiteljstvo kranjskega okraja, zbrano dne 4. oktobra na zborovanju v Kranju:

1. odločno obsoja nasilja, izvršena v prosvetni upravi v zadnjem času nad naprednim učiteljstvom, predvsem razrešenje višjega šolskega nadzornika Eng. Gangla ter srezkega šolskega nadzornika V. Rusa in krivične uporabe čl. 71. činovniškega zakona, ker se s takim postopanjem ne razširja iskrenega in ublažujočega delovanja, ki ga zahtevajo državni interesi, marveč se razdvaja in uničuje vsako smotreno prosvetno delo;

2. odločno obsoja pisavo »Slovenca«, ki hoče z neistinitimi poročili razdvajati članstvo UJU;

3. odločno izjavlja, da ostane solidarno z vso disciplino v enotni organizaciji UJU, kateri edini se mora učitelj-

stvo cele države zahvaliti za vse stanovske pridobitve.

—res Smarsko-rogaško učiteljsko društvo je na svojem zborovanju dne 4. oktobra 1924 sklenilo:

1. Izjavljamo, da smo brezpogojno solidarni z enotno organizacijo UJU.

2. Obsojamo vsakogar, ki poizkuša zanesti neslogo v naše vrste.

3. Obžalujemo, da odločuje v prosvetni upravi politika, ne pa zakon in pravica in je v najvažnejših vprašanih učiteljstvo izključeno od sodelovanja.

4. Protestiramo, da se odstavljajo najodličnejši, nad vse zaslužni šolniki kakor Gangl, Rapè in drugi, da se razveljavljajo izdani službeni dekreti in se premeščajo učitelji brez službene potrebe na željo nekaterih oseb.

Nasilja novega prosvetnega režima.

—na Preganjanje nacionalnega učiteljstva na Hrvatskem. Beogradska »Reč« z dne 30. sept. 1924. piše: »Crnožuti učitelji«. Vinkovci. — Progon nacionalnog učiteljstva u celoj zemlji na dnevnem je reču. Pre neki dan »Učiteljski Tovariši«, organ Jugoslovenskog Učiteljskog Udruženja, koji izlazi u Ljubljani, doneo je dug uvodni članak, u kome iznosi strahovite progone nacionalnog jugoslovenskog učiteljstva, počinjući od uvaženog g. Gangla pa nadalje. Da ni u ostalih krajevima nije bolje, neka posluže i žalosne pojave koje se dogadjaju u Vinkovcima. Tamo je Matija Došen, umirovljeni ravnatelj, besomjucni protivnik narodnog jedinstva, okupio oko sebe učitelje Dičića, Pizeka i Lesara, sadašnjeg ravnatelja, i daje instrukcije kako treba decu vaspitavati. Rade na tome da se premeste svesne učiteljice Jugoslovenke i na njihovo mesto dođu cerke zloglasnog Matija Došena, da ih ne bi niko ometao u radu. U školi prisiljavaju decu, da se moraju upisati u separatistički Hrvatski Soko i Koroščeve Oriona. Deca se plaćući tome upiru, ali nema niko da ih zaštiti. Vinkovački patrioti i svesni Jugosloveni traže da se ovom protunardnom i separatističkom akcijom prekine.

—na Preganjanje nacionalnih prosvetnih delavcev tudi v Bosni in Hercegovini. Ne samo v Sloveniji, marveč tudi v ostalih pokrajinah naše države, tako v Bosni in Hercegovini je začel prosvetni minister dr. Korošec preganjati klerikalni šolski politiki nasprotno šolnike, ki so si pa pridobili za razvoj šolstva neveljivih zaslug. V Bosni in Hercegovini je dr. Korošec odstavil tri odlične šolnike-pedagoge, in sicer: ravnatelja Milana Gjukovića, nadzornika osnovnih šol Stevana Žakula in nadzornika srednjih šol Gjoko Kovačevića. Na njih mesta je postavil izrazite separatiste. Ni le zgolj slučaj, marveč je sistem, ki jasno osvetljuje dr. Koroščevo prosvetno politiko, stremečo tudi za tem, da se med šolsko mladino zatro korenine velike sokolske ideje. Zato je začel dr. Korošec odstranjevati vodilne pedagoge in šolnike, ki so vedno stali na braniku te ideje. Kakor naš Gangl, je bil tudi Žakula vnet voditelj Sokolstva v Bosni in Hercegovini.

—na Tudi na konservatoriju so partizansko delili klerikalni prosvetni veljaki mesta za učiteljstvo in so prezrli sposobne učitelje samo za to, ker so člani UJU.

—na Tudi pri višji pedagoški šoli partizanstvo. Značilno je, da so klerikal-

ni prosvetni veljaki iz predloga kandidatorov za višjo pedagoško šolo črtali vseh 21 predlaganih kandidatov in so imenovali 11 klerikalnih strankarjev. Celo tako

daleč je šlo njih partizanstvo, da so druga mesta raje pustili nezasedena, kakor da bi jih zasedli s sposobnimi člani UJU.

Zahteve IV. glavne skupščine UJU sprejete v Dubrovniku.*

(Resolucije in predlogi sprejeti 25. avgusta 1924.)

A. Splošna prosvetna vprašanja.

I. Četrta glavna skupščina UJU zahteva, da se v najkrajšem roku sprejme enotni šolski zakon za vso državo, s katerim naj se zasužura popolna neodvisnost šole in samostojnost šolske uprave.

II. V zvezi s tem se mora takoj opustiti praksa, s katero se je glede izvedbe zakona o splošni upravi započela podrejanje šola upravnim političnim oblastvom ter jo staviti pod posredni in neposredni vpliv političnih oblasti. Vse, kar je doslej izvedeno v tem pogledu, naj se takoj ukine.

III. Nadzor in uprava osnovnega šolstva naj se poveri strokovnjakom, ki so iz učiteljskih vrst.

IV. Naj se še v početku tekočega šolskega leta izvede naredbenim potom enotni šolski, učni načrt in program za vso kraljevino zaslišavši pri tem mišljenje učiteljske organizacije.

V. Učiteljstvo in šola morata biti obvarovana strankarskega vpliva po načelu: vsak na svoje pravo mesto glede na delo in sposobnost.

VI. Pri imenovanju učiteljstva na učiteljskih naj se ozira na teoretično in strokovno pedagoško sposobnost, da se tako najbolj zaupnim izroči v roke izobrazbo učiteljskega naraščaja.

VII. Narodni učitelji in učiteljice naj se izobražujejo za svoj poklic v državnih, nikakor pa ne v samostanskih učiteljskih.

VIII. Učiteljstvo zahteva, da se preide vendar enkrat končno do temeljite rešitve vprašanja višje učiteljske izobrazbe in to z osnovanjem pedagoške fakultete ali razširjenjem višjih pedagoških šol.

IX. Da se pri višji pedagoški šoli v Zagrebu ali neodvisno od nje uredi poskusna šola po osnovi dr. Jure Turčiča.

X. Učiteljska skupščina osobito poudarja potrebo, da se osnovnemu šolstvu v oblastih bivše Bosne, Hercegovine in Dalmacije posveti večja pažnja s podelitvijo večjih budžetskih kreditov.

To zahtevajo nacionalni razlogi in stoletno namerno preziranje teh oblasti.

XI. Nadzorniške službe ne smatra mo za strankarsko, temveč za popolnoma strokovno; nadzorniki naj se postavljajo edino na predlog glavnega prosvetnega sveta — kjer naj se upošteva tudi mišljenje UJU.

B. Materijalna vprašanja.

I. Četrta glavna skupščina UJU., polna vere v zakonito silo svojih pravic, zahteva izplačilo razlike starih in novih prejemkov od oktobra 1923., katero garancijo daje člen 249. činovniškega zakona.

II. Zahteva polno draginjsko doklado za poročene učiteljice, ker zahtevajo to temeljni principi socialne pravice.

III. Naj se ukinejo draginjski razredi, t. j. naj se izenačijo vsi kraji glede na draginjske doklade.

IV. Naj se šolskim upraviteljem in pisarniškim osebju šolskih odborov da osebna funkcijska doklada. — Dodatek šolskim upraviteljem naj se vračuna v penzijo.

V. Skupščina zahteva, da se prizna rodbinska doklada za roditelje in za nepreiskrbljene brate in sestre.

VI. Naj se izda izvršilna naredba čl. 112. čin. zak., da dobi učiteljstvo brezplačno zdravljenje v državnih bolnicah v vseh delih kraljevine.

VII. Občine morajo skrbeti za naturalna stanovanja šolskih upraviteljev v vsakem kraju in naj se podvzamejo tudi koraki, da se zgradijo stanovanja za vse učitelje, kjer vlada stanovanjska kriza.

VIII. V večjih krajih naj se poviša stanarina kakor je to predvideno v členu 37. činov. zakona. Samskim učiteljem in učiteljicam naj se prizna cela stanarina.

* Ta članek je zaradi drugega gradiva nekoliko zakasnel.

LISTEK.

V spomin † ravnatelju Jakobu Dimniku.

Med premmogimi znanci in prijatelji, ki so letos odpotovali pred nami po plačilo k svojemu Stvarniku, je med najdražjimi meni ravnatelj J. Dimnik. Neurejena poštna zveza je zakrivila, da ni mogel nobeden z naše šole niti k pogrebu, pa smo le z Ljubljano najbližji sosedje: o nepričakovani smrti drugega pokojnika smo izvedeli iz ljubljanskih dnevnikov šele v sredo 3. septembra, 2. septembra popoldne se je vršil pogreb. Trikratna poštna zveza z Igom je tako urejena, bolje neurejena, da prejemamo ponedeljkovo pošto že v sredo, petkovo pa naslednji ponedeljek. Zato mi je bilo hudo po prijatelju, dvakrat hudo po Dimniku. A zato ne ostane spomin na živahnega tovariša nič manj svež, prostor v mojem srcu zanj pa poln najlepših rož — samih doživljajev, dopolnjujočih njegov blagi značaj, njegovo vztrajno, jekleno voljo. Oh, tisti nepozabni smehljaj je bil njegov zvesti spremljevalec, smehljaj prijatelju in nasprotniku, a prvemu sladak, drugemu grenak.

Seznanila sva se tam v zavedni Notranjski, ko sva več let službovala v postojnskem okraju in je tam paševal slovití Fekete-paša — Schwarz, neblagega spomina. Postojčanom in tedanjemu

učiteljstvu širnega okraja je ostal Jakob Dimnik do zadnjega trenutka nepozabna, zlata duša, mil prijatelj, poln uslužnosti in koncilijantnosti. Leta 1888. smo osnovali okrajno učiteljsko društvo po njegovih pobudi. Povabil je sosednje tovariše, pisal pod Nanos in v Vipavo, da smo zavnali nasprotstva v mnenju, pa se je vršil občni zbor in Jaka je bil društvu prvi blagajnik. Krepko je bil tedaj že v Postojni zasadil lopato v ledino naše razdrapanosti.

Njegov ljubeznivi nasmeh nas je družil, njegovi uspehi so nas bodrili: sam delaven, je zahteval delo med tovariši. Njegov nasmeh je često tudi glasno opominjal: do tu in ne dalje! Tam v ozadju stoji vztrajno napredujoči, neizprosni — mož jeklen.

Prekmalu smo ga izgubili iz okraja. S tov. Zamanom sva ga morda najbolj pogrešala. Saj smo bili povsod skupaj — pri delu in dovtipu. Preselil se je v Ljubljano in ostal vedno med nami. Kadar je utegnil, se je vrnil med drage mu Postojnčane, med verne tovariše sobojevnike. Pa smo zopet snovali, ugibali in uganili — Učiteljski konvikt, ki se mu je potem pridružila posojilnica, tiskarna, tvornica učil... E, e! Povsod je kumoval Jaka, povsod se je smehljaj! Saj se je tudi lahko!

V Ljubljani je kmalu prevzel uredništvo »Učit. Tovariša«, ki mu je bil že prej zvest, odlični sodruknik — mn—. »Le piši, mi je priporočal, piši v list tako marljivo kot si pisal J. Žumru; piši pa

tudi iz Postojne, iz okraja. Neprenehoma moramo drezati, da naša dobra stvar ne zadremlje. Tovariši so večinoma dobri, a starejši prekomodni, mlajši preboječi.

Za marsikak listek v »Učit. Tovarišu« mi je Jaka sam dal pobudo in inicijativno. V tistih časih se je zgodilo, da nas je Šuklje počastil s krliačico »najslabši material«. To pa namesto nezatnega izboljšanja mizernih plač kranjskemu učiteljstvu. Kot odgovor na to je sledil listek z motom: Nulla dies sine linea. Urednik mi je poslal v informacijo pest »Slovenec«, pa sem mu sporočil žalostno resnico, da lahko čitam ta list tudi na tedanjem službenem mestu. Listek je našel povsod odobrujoče čitatelje. Radi najslabšega materiala sem s ponosom pokazal Šukljetu, kako ima učiteljstvo navzlic temu mnogo odličnih mož, odlično sorodstvo prav med učiteljstvom ima pa celo Šuklje sam (polsestro). Kmalu nato je zašumelo preko slovenskih planin in dolin, naj si učiteljstvo numerira prej kosti, nego se začne politično udejstvovati nasproti vsemogočni stranki črnih gospodov, pa smo se zopet pošteno nasmejali opombi hudomušnega listkarja: sedaj šele vemo, zakaj stradamo. Do golih kosti posušeni bomo lahko drug drugemu beležili na nje številke. Domača perspektiva prave lakote v Indiji. Po drugi plati smo čuli očitanje: Uradniki žro in žro. Veseli smo bili, da nismo uradniki, ne pod — ne pol. uradniki, zakaj tem se tudi obeča stradanje, kar mi že znamo. Slednjič bodo tudi morali numerirati. In »pons

asinorum!« Prijatelj izpod Leskovega grma, če ni bil sam Pivčan-Korenika, je dr. Kreku tako pomagal na ta most, da ni doigo mogel z njega on sam — učitelj sin. Pozneje mi je dr. Krek zaupno in obžaluje omenil, da je bila to čudna njegova muha.

V Ljubljani se je tov. Dimnik zopet sladko smehljaj, da smo tako agilni in zgovorni, pripravni parirati uspešno vsak napad na naše vrste. Nekoč sem ga podražil pri Kraigherju v Hraščah, kako da se ne udeležuje boja v enaki meri tudi ljubljansko učiteljstvo, pa mi je zagodel staro: »Prekomodni so, kakor na deželi; in zamera, zamera!« »In mi?« sem ga pogledal. Jaka se mi je nasmehljaj: »Nič se ne boj! Tvojo prošnjo bom priporočal povsod.«

Res jo je! Ostal je mož-beseda, kakor vselej.

Po desetih letih razstanka sva si došla zopet v bližino. Razmere so bile boljše, čeprav ne najboljše. Imeli smo naraščaj, da morda ne kmalu takšen. Na čelu mu je bil E. Gangl in ostal do včeraj, do danes. A Jaka, naš Jaka, ki nas je ostavil tako nenadoma, brez slovesa, se prav gotovo smehlja ljubeznivo z visokih nebes starim prijateljem, znancom, dvomljivcem, vzdihovalcem, radi novih razmer: »Potrpite! Saj smo tudi mi, pa še več kot Vi! In delajte!«

Prav, kakor da je še med nami... Slava Tvojemu spominu, zlata duša! Tvoj vzor — nam zvezda vodnica, Za njo se pomika in za Teboj I. T.